

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia 16 (2018)

ISSN 2081-1861

DOI 10.24917/20811861.16.12

Katarzyna Maciakiewicz

Rynek mangi w Polsce – oferta wydawnicza w latach 1996–2015*

Komiks to jeden z gatunków reprezentujących współczesną kulturę masową. Jego przekaz zawiera wprawdzie treści pisane, podobnie jak książki, aczkolwiek dominuje w nim obraz. Historia komiksu ma swoje początki w pierwszej połowie XIX wieku. W tym właśnie czasie tworzył Rudolf Topffer, który w 1827 roku ukończył trzydziestostronicową pracę zatytułowaną *Histoire de Mr. Vieux Bois*. Utwór ten zawierał 6 narysowanych plansz, każda posiadała opis dotyczący narracji. Ze względu na formę jego dzieło można uznać za jeden z pierwszych prakomiksów¹. Przez lata komiks uległ znacznemu przeobrażeniu. Obecnie można podzielić go ze względu na styl rysowania na 2 rodzaje. Pierwszym jest klasyczny, zwany również europejskim, natomiast drugi to komiks japoński, powszechnie nazwany mangą.

Przedmiotem rozważań w niniejszym artykule jest komiks japoński². Obserwując okres, w którym kształtowała się sztuka japońskiego komiksu, można dostrzec jego liczne walory. Przede wszystkim manga utożsamiała się ze swoimi odbiorcami. W ciężkich czasach była opoką dla ludzi, odwracała ich uwagę od nieszczęścia. Gdy po II wojnie światowej zaczynała przyjmować zupełnie inny wymiar, zdobyła także serca dzieci. Choć obecnie, wbrew wszelkim pozorom, manga nie służy tylko dzieciom, a wręcz szczególnie kieruje się w stronę starszego czytelnika, to jej zakres sięga dosłownie każdego tematu. Aktualnie tworzy się mangi specjalnie wykreowane dla konkretnych grup społecznych czy zawodowych, łatwo zatem

---

* Artykuł powstał na podstawie pracy licencjackiej pt. *Nowy rodzaj komiksu. Rozwój Mangi w Polsce w latach 1996–2015 – zarys problematyki* napisanej pod kierunkiem dr Agnieszki Fludy-Krokos w Instytucie Nauk o Informacji Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, obronionej 26 czerwca 2017 r.

¹ *Komiksy*, <http://komiks.l8r.pl/historia.html> [dostęp: 7.06.2016].

² E. Witkowska, *Komiks japoński w Polsce. Historia i kontrowersje*, Toruń 2012; B. Koyama-Richard, *Manga. 1000 lat historii*, Warszawa 2008; A. Lech, *Leksykon manga & anime*, t. 1–2, Szczecin 2004.

w zbiorze mang wyszukać pozycje również przeznaczone do edukacji. Przykładem takiego dzieła jest chociażby manga Juna Aomury *Historia Japonii*³.

Komiks jest nieodłączną częścią japońskiej kultury, to z nim przede wszystkim kojarzona jest wyspa samurajów. Pomimo tego, że współcześnie ulega niemałym wpływom kultury zachodniej, wciąż posiada swój niepowtarzalny styl i to jemu zawdzięcza swoją rosnącą popularność. Dlatego też w Japonii tworzy się już specjalne szkoły, zadaniem których jest kształcenie kolejnych rysowników. Osobę o takim zawodzie powszechnie zwie się mangaką. W ostatnim czasie stał się to dość znany zawód, pomimo tego że mangi ze względu na swoją masowość i niekiedy nietrwałość serii nie są zbyt dochodowym przedsięwzięciem. Średni koszt jednego tomu mangi w Japonii waha się pomiędzy 600–700 jenów, jest to zatem około 24 złotych⁴. Dlatego też większość autorów traktuje je zazwyczaj hobbistycznie, aczkolwiek niektórzy stają się sławni⁵. Przykładem najpopularniejszych utworów są *Dragon Ball*⁶, *One piece*⁷, *Fairy Tail*⁸ czy *Gintama*⁹. Oczywiście nie są to jedyne pozycje, które można zaliczyć do bestsellerów osiągających w Japonii niewyobrażalne zyski. Na dodatek swoją obecnością podbijają wszelkiego rodzaju płaszczyzny marketingu, zbliżając się do poziomu produktu totalnego. Ich działalność rozszerza się poza granice piśmiennicze, zaczynając od filmowych adaptacji, takich jak *anime* czy *drama*.

Drama to kolejne medium, które swoim działaniem propaguje mangę. Tym terminem określa się powszechnie znane, popularne seriale, mające charakter *live action*¹⁰, w których można zobaczyć szeroki wachlarz lubianych idoli japońskich. Jednymi z popularniejszych serii tego typu były dramy pt. *Hanazakari no kimitachi e*¹¹ z 2007 roku oraz *Hana yori dango*¹² z 2005 roku – obie te pozycje to komedie romantyczne o uczniach liceum.

Anime czy *drama* nie są jedynymi środkami, dzięki którym manga może rozwinąć swoje skrzydła, choć trzeba przyznać, że najpopularniejszymi. Często zdarza się jednak, że zamiast aktorskiego czy animowanego filmu, manga zostaje wniesiona na deski teatru. Przykładem takiej sztuki jest *Momochi-san chi no ayakashi*

---

³ J. Aomura, *Historia Japonii*, 1981; B. Koyama-Richard, *Manga. 1000 lat historii...*, s. 162.

⁴ Kurs walut, <https://cinkciarz.pl/kantor/kursy-walut-cinkciarz-pl/jpy> [dostęp: 15.02.2018].

⁵ M. Teniguchi, A. Watanuki, *Świat z papieru i stali: okruchy Japonii*, Warszawa 2011, s. 236.

⁶ A. Toriyama, *Dragon Ball*, Tokio 1984.

⁷ E. Oda, *One piece*, Tokio 1997.

⁸ H. Mashima, *Fairy Tail*, Tokio 2006.

⁹ H. Sorachi, *Gintama*, Tokio 2003.

¹⁰ *Live action* – (z j. ang.) termin oznaczający pracę wykonywaną przez żywych aktorów przed kamerą.

¹¹ H. Nakajō, *Hanazakari no kimitachi e*, Tokio 1996 – pierwowzór dramy.

¹² Y. Kamio, *Hana yori dango*, Tokio 1992 – pierwowzór dramy.

*ouji*¹³ wystawiony 10 czerwca 2015 roku w teatrze Ginza w Tokio¹⁴. Pozycja ta została wydana również w Polsce przez wydawnictwo Waneko w postaci komiksu, w polskim tłumaczeniu jako *Strażnik domu Momochi*¹⁵.

Tematyka komiksu japońskiego nie jest tylko płytką, nic nieznaczącą historią, całkowicie oderwaną od rzeczywistości. Przez jej strony wielokrotnie przeplatają się dzieje kraju, jego folklor, a wszystko ma zazwyczaj w sobie ukryte, drugie dno. Manga ma mocną pozycję na szeroko pojmowanym rynku mediów w Japonii, jak również w bibliotekach i innych instytucjach kultury – współcześnie w większych miastach można spotkać wszelkiego rodzaju biblioteki, które swoją działalność kierują w stronę ojczystego komiksu, powstało również kilka muzeów poświęconych temu gatunkowi. Jednym z nich jest *Międzynarodowe Muzeum Mangi w Kioto*¹⁶.

Rozwój mangi w Polsce

Historia komiksu japońskiego w Polsce rozpoczyna się od wydania pierwszego *anime*, które trafiło na rynek polski na początku lat 70. Pierwszym filmem animowanym pochodzącym z Japonii był *Kot w butach*¹⁷. W ten sposób rozpoczęło się nadawanie licznych animacji japońskich, chociaż większość z nich nie była kojarzona z tym azjatyckim krajem¹⁸. Produkcje Kraju Kwitnącej Wiśni szybko zyskały sobie liczne grono adresatów, w skutek czego w jednym z numerów czasopisma „Sfera” w 1986 roku zostały opublikowane 4 plansze *Black Knight Batto* Buchiego Terasawy¹⁹ – była to swego rodzaju pierwsza manga w Polsce. Kolejny, podobny przypadek miał miejsce kilka lat później, w latach 90. – na łamach czasopisma poświęconego grom komputerowym ukazały się mangowe ilustracje.

Kluczowym momentem dla wprowadzenia mangi na polski rynek było pojawienie się w ogólnodostępnej telewizji Polsat serii animowanej *Czarodziejka z księżycy*²⁰, będącej adaptacją mangi o tym samym tytule, autorstwa Naoko Takeuchi. *Anime* to przedstawiało perypetie 5 dziewcząt, które pewnego dnia zyskały niesamowitą moc, by walczyć ze złem i chronić Ziemię przed obcymi najeźdźcami²¹.

---

¹³ A. Shōoto, *Momochi-san chi no ayakashi Fuji*, Tokio 2013 – pierwowzór sztuki teatralnej.

¹⁴ *Sztuka teatralna*, https://twitter.com/momochi_stage [dostęp: 15.02.2018].

¹⁵ A. Shōoto, *Strażnik domu Momochi*, Warszawa 2015, http://waneko.pl/nasze-mangi/?manga_id=101 [dostęp: 15.02.2018].

¹⁶ K. Bikowska, *Manga w bibliotece*, „Biuletyn EBIB” 2013, nr 5(141).

¹⁷ *Kot w butach (Nagagutsu-o haita neko)*, reż. Kimio Yabuki, Japonia 1969.

¹⁸ E. Witkowska, *Komiks japoński w Polsce...*, s. 27.

¹⁹ Tamże, s. 28–29.

²⁰ *Czarodziejka z księżycy (Bishōjo senshi Sērā Mūn)*, reż. Takuya Igarashi, Japonia 1992.

²¹ *Czarodziejka z księżycy*, <http://www.filmweb.pl/serial/Czarodziejka+z+Księżycy-1992-104160>, [dostęp: 4.05.2017].

W porównaniu do wcześniej emitowanych, amerykańskich kreskówek, produkcja japońska skupiała się również w dużej mierze na codziennym życiu bohaterów i ich problemach, pozwalając w ten sposób odbiorcy utożsamić się z postaciami²².

W 1996 roku powstało pierwsze polskie wydawnictwo mangowe Japonica Polonica Fantastica (J.P.F.), założone przez Japończyka mieszkającego od kilku lat w Polsce, Shina Yasude²³. Równocześnie została wydana również pierwsza w Polsce manga, autorstwa Riyoko Ikedy pt. *Aż do nieba*. Tytuł ten był ciekawą propozycją dla polskiego odbiorcy, gdyż sama historia miała miejsce na przełomie XVIII–XIX wieku i opowiadała o Józefie Poniatowskim. Chociaż autorka w swojej mandze nie przedstawiała rzeczywistych wydarzeń, a wręcz na rzecz tytułu zdecydowanie ubarwiła historię, to zaprezentowała w swym dziele faktyczne stroje, architekturę i miejsca z epoki²⁴. W następnym roku wydawnictwo zdobyło licencję na *Czarodziejkę z księżycy*, co wzmocniło popularność emitowanego serialu i dodatkowo otworzyło polski rynek na mangi.

Ten niezaprzeczalny rozgłos zapewnił japońskiemu komiksowi dość mocną pozycję, już na początku niemalże konkurencyjną dla komiksów amerykańskich. W Polsce sprawnie zaczęły się pojawiać kolejne tytuły m.in. *Neon Genesis Evangelion* – pierwsza manga wydana w oryginalnym formacie, od prawej do lewej²⁵.

Wydawnictwo J.P.F. prężnie rozwijało się przez lata oraz utrzymało pozycję. W swojej ofercie posiadało liczne tytuły, które nie tylko zasłynęły w samej Japonii, ale również poza jej granicami, co także w Polsce przyniosło im sukces. Obecnie większość publikacji tej oficyny jest przeznaczona głównie dla starszego odbiorcy.

Japonica Polonica Fantastica jest pierwszą w Polsce oficyną mangową. Na rynku istnieje już od ponad 19 lat, a na swoim koncie ma wydanych około 67 tytułów mang.

Na wykresie prześledzić można intensywność wydawanych w ciągu roku nowości. W 1996, 1997, 2000, 2010 i 2011 wydawnictwo wydało po jednym komiksie, natomiast w latach 1999, 2001, 2009 i 2012 ogłosiło po 3 dzieła. Rok 2000 i 2005 przyniósł oficynie 4 nowe tytuły. Jednak już od 2003 widać wyraźny wzrost publikowanych nowości, od tegoż roku J.P.F. poszerzyło swoją ofertę o kolejne 6 tytułów, wśród których znalazła się popularna manga pt. *Naruto*, autorstwa Masashi Kishimoto, mająca 73 tomy. Ostatni tom miał swoją premierę w 2015 roku. W kolejnych latach – 2004, 2013 i 2015 – wydawnictwo opublikowało 7 mang. Najwięcej nowych tytułów przypadło na rok 2014, było ich aż 11.

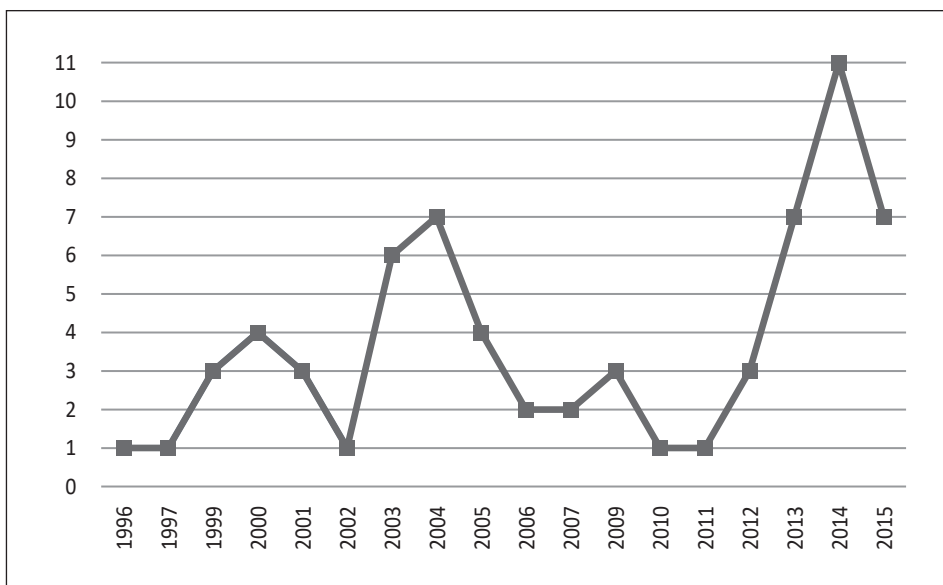
---

²² E. Witkowska, *Komiks japoński w Polsce...*, s. 29–31.

²³ Shin Yasuda, http://www.jpff.com.pl/index.php?content=cont_wydawnictwo.php&log=nie, [dostęp: 4.05.2017].

²⁴ R. Ikeda, *Aż do nieba*, Warszawa 1996, http://www.jpff.com.pl/index.php?content=cont_naszemangi.php&tytul=Azdonieba&log=nie [dostęp: 4.05.2017].

²⁵ A. Kuchta, *Maska. Popularność mangi i anime w kulturze polskiej*, <http://www.maska.psc.uj.edu.pl/varia/artykuly/> [dostęp: 5.05.2017].

Wykres 1. Liczba wydanych tytułów przez J.P.F. w latach 1996–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej wydawnictwa

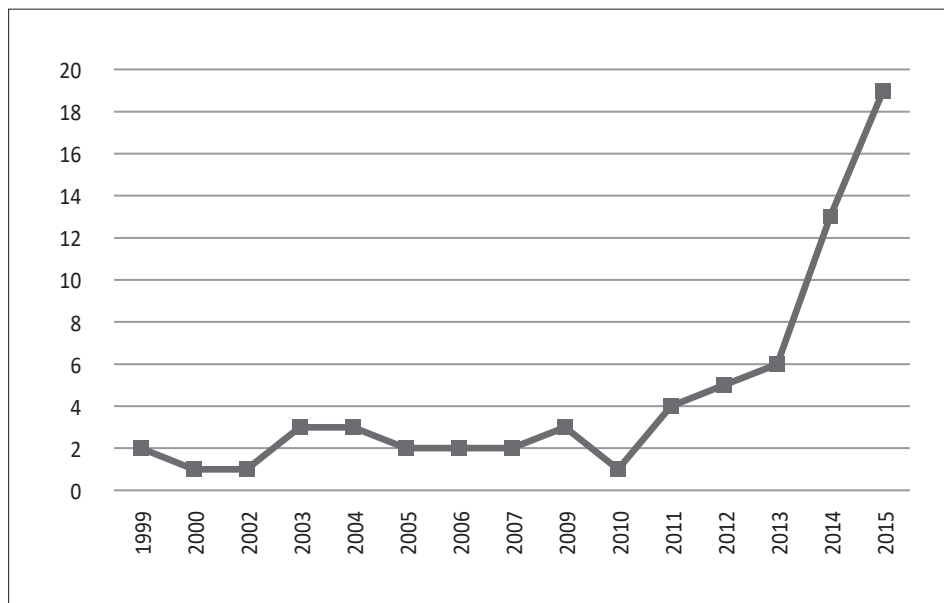
Większość publikacji J.P.F. to światowe bestsellery, przykładem jest już bardzo stara pozycja *Dragon Ball* bądź współczesna manga dobrze znana fanom pt. *One Piece*. Wydawnictwo współpracuje z ponad 71 *mangakami*. Spośród wydawanych przez J.P.F. mang najwięcej jest tytułów autorstwa Clamp²⁶. Już pięciokrotnie oficyna ta podejmowała z nimi swoją współpracę. Wśród *mangaków* pozostałych dzieł nie zabrakło prekursora mangi, jakim jest niewątpliwie Osamu Tezuka, i jego mangi pt. *Pieśń Apolla*, oraz innych dobrze znanych autorów, których prace są nieodłączną częścią popkultury Japonii. Na wykresie 1 wyraźnie widać, że wydawnictwo stopniowo się rozwija i trzyma stałej pozycji. Na bieżąco poszerza ofertę, a co za tym idzie, na rynku polskim ukazuje się wiele bardzo popularnych tytułów mang, dobrze znanych zarówno w rodzimym kraju, jak i za granicą. Wprawdzie wraz z ukończeniem animowanej serii o czarodziejkach, zainteresowanie japońskim komiksem zaczynało spadać, jednak wyemitowanie kolejnego kultowego *anime*, mianowicie *Dragon Ball*, znów przyciągnęło liczną grupę odbiorców, choć manga o tym samym tytule została wydana dopiero 2 lata później²⁷.

Kolejnym z wiodących na rynku polskim wydawnictw jest Waneko. Powstało w 1999 roku, a jego założycielami są Kenichiro Watanuki, Aleksandra Watanuki oraz Martyna Taniguchi. Pierwsza manga, którą opublikowali, to *Cześć Michael!*,

²⁶ Clamp – to japońska grupa twórczyń mang, której praca rozpoczęła się w 1987 roku, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Clamp> [dostęp: 15.05.2018].

²⁷ E. Witkowska, *Komiks japoński w Polsce...*, s. 40.

autorstwa Makoto Kobayashi. Komiks opowiada o przygodach kota, tytułowego Michaela, a także o otaczających go ludziach. Choć wydaje się, że to historia przeznaczona dla najmłodszych, to w rzeczywistości taka nie jest. Autorka swoje przemyślenia kieruje zwłaszcza do dojrzałych czytelników²⁸. Waneko proponuje wszelakiego rodzaju mangi – od tych najzabawniejszych po komiksy o tematyce poważnej. Dzięki doskonale dobranym pozycjom propaguje mangę nie tylko wśród młodzieży, ale również dorosłych.

Wykres 2. Liczba wydanych tytułów przez Waneko w latach 1999–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej wydawnictwa

Waneko, jak i J.P.F., jest jednym z najstarszych wydawnictw specjalizujących się w publikowaniu mang, w roku 2015 opublikowało aż 67 tytułów. Jak widać na wykresie 2 oficyna ta w pierwszych latach swojej działalności wydawała co roku średnio po jednym, 2 nowych tytułach. W ten sposób w latach 1999, 2005, 2006 oraz 2007 oferowała po 2 mangi, natomiast w roku 2000, 2002 i 2010 tylko po jednej. Drobną wzrost przypadł na lata 2003, 2004, jak również na rok 2009, gdzie opublikowała po 3 kolejne komiksy. Wszystko zaczęło zmieniać się od roku 2011, kiedy Waneko ogłosiło 4 nowości. Pomiędzy nimi znalazła się manga *Kuroshitsuji*, autorstwa Yana Toboso – jest to jedna z popularniejszych mang w Polsce. Od tego roku liczba nowości wzrastała. Waneko w 2012 wydało 5 następných tytułów, a w 2013 roku 6. Jednak dopiero w 2 ostatnich latach widać wyraźne zwiększenie

²⁸ M. Kobayashi, *Cześć Michael!*, Warszawa 1999, http://waneko.pl/nasze-mangi/?manga_id=57 [dostęp: 5.05.2017].

oferty. W 2014 roku było to aż 13 tytułów, a w 2015–2019. W porównaniu do początku jest to ogromny wzrost nowych dzieł japońskich na polskim rynku, a wśród tytułów oficyny pojawiło się sporo dobrze znanych fanom mang.

Waneko swoją propozycję kieruje szczególnie do młodzieży, ale i starszych czytelników. Większość wydawanych przez nią dzieł to komedie – 30 tytułów, *shōjo* i dramat – 22 pozycje. Jednymi z przodujących gatunków są również *shōnen* i *fantasy* – odpowiednio po 21 i 19 pozycji. Liczne są również mangi z gatunku *seinen* i okruchy życia, gdyż należy do nich aż 10 dzieł. Wśród publikacji wydawnictwa znaleźć można 10 romansów, 7 mang typu *ecchi*, 6 przygodowych oraz 5 horrorów, 4 *josei* i 3 haremy. Waneko jest też jednym z wydawnictw wprowadzających na rynek tytuły dla dorosłych. W swoim zasobie posiada 2 mangi *yaoi*, 1 *yuri*, a także *hentai*²⁹.

W późniejszych latach, kiedy to magazyny mangowe w dużym stopniu wpływały na upowszechnienie japońskiego medium, powstawała ich szersza oferta. Wbrew pozorom dostosowanie takiego czasopisma było trudne, w ten sposób nowo powstałe numery szybko kończyły swoją działalność. Ponadto z obiegu został wycofany jeden z przodujących tytułów, a mianowicie „Kawaii”. Jednak luka ta stosunkowo w szybkim czasie została zapełniona nowym produktem, którym był „Otaku”, wydawany przez młode wydawnictwo Studio JG.

Przez 3 lata swego istnienia oficyna ta zajmowała się wydawaniem tylko komiksów polskich autorów wzorowanych na mangach, jednak od 2009 roku zainteresowała się również oryginałami. Pierwszą wydaną przez nią historią była humorystyczna, a wręcz satyryczna manga Hidekaza Himaruya, opowiadająca o państwach świata uosabiających ludzi, gdzie każdy z nich posiada własny, niepowtarzalny charakter³⁰. W ten sposób narodziło się kolejne prężnie działające wydawnictwo.

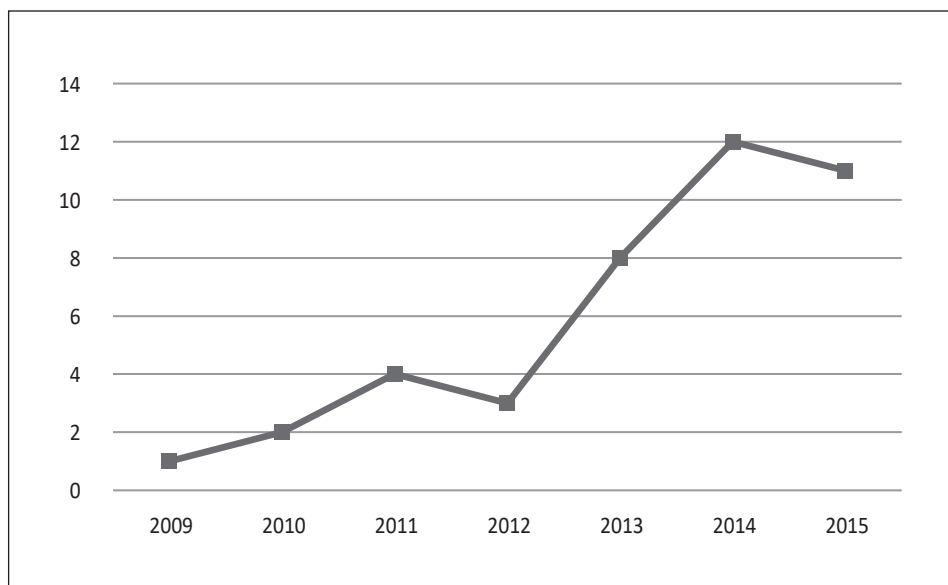
Studio JG choć początkowo miało być ukierunkowane w stronę polskich artystów, to obecnie właściwie całkowicie skupiło się na japońskich komiksach. Swoją ofertę rozbudowało popularnymi i pewnymi sukcesu tytułami. Dodatkowo na rynek wprowadziło jeden z najpopularniejszych magazynów – „Otaku”, zawierający newsy dotyczące mangi, *anime* oraz kultury japońskiej – w grudniu 2015 roku ukazał się jego 57. numer. Czasopismo to publikowane jest średnio cztery razy w roku. Na rynku polskim funkcjonują jeszcze 3 inne magazyny dotyczące azjatyckiej tematyki. Są to „Arigato”, który powstał w 2008 roku, „Kyaa” oraz „Visual scene”, aczkolwiek na obecną chwilę to „Otaku” w pełni przejął pozycje „Kawaii”.

---

²⁹ Zazwyczaj każdy z tytułów można przyporządkować do co najmniej dwóch gatunków. W związku z tym każda publikacja spełniająca warunek wielogatunkowości została wzięta pod uwagę również więcej niż jeden raz.

³⁰ H. Himaruya, *Axis Power Hetalia*, Warszawa 2009, http://studiojg.pl/Axis_Powers_Hetalia,604.htm?nr=1, [dostęp: 6.07.2017].

Wykres 3. Liczba wydanych tytułów przez Studio JG w latach 2009–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej wydawnictwa

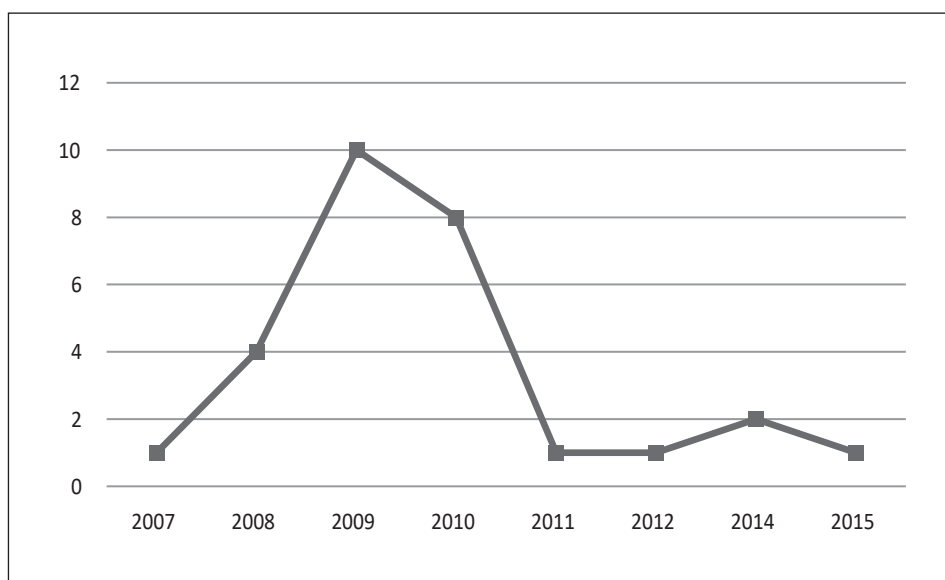
Studio JG aktualnie zajmuje jedną z trzech pierwszych pozycji wśród wydawnictw mangowych. Na czele stoi wraz z J.P.F. oraz Waneko. Do tej pory swoim nakładem wydało 41 tytułów mang. Jest to młode wydawnictwo, jeśli licząc jego istnienie od wydawania mang, to funkcjonuje zaledwie od 6 lat. Nie zmienia to jednak faktu, że etapowo rozwija swoją działalność.

Studio JG zaczęło wydawać mangi dopiero w 2009 roku i w tymże roku wypuściło jeden tytuł. Niemalże od razu dążyło do poszerzenia swojej oferty. Już w 2010 opublikowało kolejne 2 komiksy. Kolejny rok dostarczył czytelnikom aż 4 nowe pozycje, co prawda w 2012 zaoferowali tylko 3, jednak pierwszą ich nowością w tym roku była manga mająca ponad 10 tomów i wciąż wychodząca w Japonii pt. *Demon Maiden Zakuro*, autorstwa Lily Hoshino. Wydawnictwo dość prężnie się rozwija, w roku 2013 wydało 8 nowych pozycji, 2014 – 12, a w 2015 – 11, z czego większość publikowana jest niemalże jednocześnie z wydaniem japońskimi. Rozwój ilościowy oferty przedstawiono na wykresie 3. Na obecną chwilę (stan na 2015 r.) oficyna zajmuje się 41 tytułami mang, z których 23 pozycje zostały zakończone, a 18 jest w trakcie realizacji. Do tej pory żaden z ich projektów nie został wstrzymany czy anulowany. Wydawnictwo to prezentuje zróżnicowaną ofertę mangową. Wśród swoich mang posiada wiele odmiennych gatunków tegoż komiksu jednak można zauważyć, że publikuje najwięcej *fantasy* i komedii – 17 tytułów. Równie popularnym w tym wydawnictwie gatunkiem jest *seinen* obejmujący 15 mang. W propozycjach Studia JG można znaleźć też liczne komiksy dramatyczne – 12 oraz 10 *shōnenów*. Ponadto wydało 10 mang typu romans, 7 *shōjo*, a także *yaoi*,

6 kryminałów i 4 komiksy przygodowe. W ofercie oficyny pojawiły się po 2 propozycje horrorów, haremów, sci-fi i okruczeń życia. Nakładem wydawnictwa ukazały się pojedynczo mangi z gatunku *yuri*, satyra, *josei* i *ecchi*³¹.

W okresie tworzenia się Studia JG zaistniało też inne wydawnictwo, które swoją propozycję już na samym początku skierowało do dojrzałego czytelnika. Hanami zaczęło wydawać w 2006 roku, a pierwszą wydaną przez nie pozycją nie była jednak manga, lecz książka poświęcona tradycjom kulinarnym Japonii. W następnym roku ukazała się pierwsza manga skierowana do młodych, dojrzałych kobiet. Komiks ten okazał się sukcesem wydawnictwa, został bardzo dobrze przyjęty przez adresatów, w szczególności za poruszanie ważnych tematów z życia kobiety³². Hanami to wydawnictwo wszechstronne. Nie skupia się jedynie na mangach, choć posiada ich już sporo, lecz w dużej mierze interesuje się również pozycjami związanymi z kulturą japońską. W ten sposób pozwala czytelnikowi rozszerzyć horyzonty i poznać Japonię również z innej niż komiksowa strony. Utrzymując wysoki poziom swojej oferty skierowanej do dorosłych odbiorców, wnosi nie tylko mangę na kolejny szczebel, nadając tym samym swoim pozycjom wartość i uznanie, łamiąc dawno przyjęte stereotypy kulturowe³³.

Wykres 4. Liczba wydanych tytułów przez Hanami w latach 2007–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej wydawnictwa

³¹ Zob. przypis 67.

³² E. Witkowska, *Komiks japoński w Polsce...*, s. 54–56.

³³ *Wydawnictwo Hanami*, <http://www.wydawnictwo.hanami.pl/> [dostęp: 7.04.2017].

Hanami opublikowało 28 tytułów mang, a każda z nich przeznaczona jest dla dorosłego odbiorcy ze względu na swoją poważną tematykę.

Pracę z mangam wydawnictwo rozpoczęło od 2007 roku, wydając jedną pozycję komiksową, taka sama ilość mang przypadła na rok 2011, 2012 oraz 2015. W 2008 wprowadzili na rynek polski 4 kolejne tytuły, natomiast w 2009 było ich 10. Jest to zdecydowanie jedna z mniejszych oficyn, która wydaje mangi, w 2010 roku ogłosiła 8 nowych komiksów. Były to jedyne lata, gdzie zapowiedziano aż tyle tytułów rocznie. W 2014 roku zdecydowała się podjąć pracę tylko nad 2 tytułami. Dorobek ilościowy tytułów przedstawiono na wykresie 4. Specyfiką wydawnictwa jest rozpowszechnianie mang, których celem nie jest rozrywka, ale przekazanie czytelnikowi odpowiednich wartości. Krąg autorów komiksów wydanych przez tę oficynę jest wyjątkowy. Nie są to podrzędne postacie, a w samej Japonii ich prace wielokrotnie były doceniane. Przykładem jest tu Jirou Taniguchi, z którym oficyna współpracowała 8 razy. Wśród wydawanych przez tę oficynę mang trudno szukać komiksu o lekkiej tematyce. Wydawnictwo, jak już wcześniej zostało wspomniane, skupia się na poważniejszej treści. Posiada najwięcej komiksów przeznaczonych dla młodych mężczyzn, czyli typu *seinen*, jest ich 18. Jednym z przeważających gatunków jest również dramat obecny w 15 tytułach prezentowanych przez *Hanami*. W jego ofercie można też znaleźć po 8 mang z rodzaju *jo-sei* i okruchy życia, oraz 3 kryminały i *fantasy*. Mniejszością są mangi przygodowe, romanse i sci-fi, które stanowią tylko po 2 komiksy do każdego z gatunków. Pojedynczymi rodzajami ukazującymi się w *Hanami* są *ecchi*, horror, komedia, satyra, sztuki walki. Jak widać, wydawnictwo nie promuje mang przeznaczonych chociażby dla młodzieży. Nie pojawiają się tu tytuły klasyfikujące się pod *shōjo* czy *shōnen*³⁴.

W ciągu 15 lat mandze udało się utrzymać stabilną pozycję na polskim rynku. Stała się realną konkurencją dla innych książek, głównie z zakresu komiksu. W kolejnych latach powstały następne wydawnictwa, które swoimi ofertami podbiły serca fanów. Yumegari i Kotori, wywodzące się z jednego wydawnictwa, podzieliły się na 2 formy: Yumegari w swojej ofercie skupiło się ogólnikowo na komiksach wydawanych w Azji³⁵. Jego dominującymi propozycjami nie są mangi, w swoim zasobie posiada również *manhwy* i *manhuy*, czyli komiks koreański i chiński. Japońskie pozycje są tylko jedną z części jego oferty.

Wydawnictwo Yumegari, jak już wcześniej zostało wspomniane, kieruje publikację do starszego czytelnika ze względu na typ mangi, które w większości zawierają podtekst seksualny. W swojej ofercie posiada zaledwie 4 mangi wydane do końca 2015 roku. Intensywność publikowania nowości nie jest duża. W 2012 roku oraz 2013 wydało po jednej mandze. Dwa nowe tytuły zaprezentowało dopiero w 2015 roku, pomijając rok wcześniejszy. Górującym gatunkiem w mangach oferowanych przez to wydawnictwo jest *fantasy*, obejmuje on trzy wydane przez nie

³⁴ Zob. przypis 67.

³⁵ E. Witkowska, *Komiks japoński w Polsce...*, s. 61–62.

komiksy, komedie to 2 pozycje. Pojedynczymi rodzajami mangi są dramat, horror, *seinen*, *shōjo*, *yaoi* i *hentai*³⁶.

Kotori natomiast ukierunkowało się na mangi typu *yaoi* i *shōnen-ai*. Wprawdzie erotyczne mangi homoseksualne w Polsce nie miały zbyt dobrego początku, wiązało się to głównie ze złym doborem pozycji i kiepską jakością edytorską³⁷, to jednak Kotori odniosło ogromny sukces. Oferta wydawnictwa w krótkim czasie poszerzyła się o kolejne tytuły. Kotori do końca 2015 roku wydało 16 mang. Już na początku swojej działalności ogłosiło 4 mangi, a w 2013 roku opublikowało jeden tytuł. W 2014 ich nakładem ukazały się 3 komiksy, jednak w 2015 roku poszerzyli ofertę o kolejne 8 pozycji. Większość wydanych przez niego komiksów została już zakończona. Mangi wciąż aktywne to jedynie 3 tytuły. Wydawnictwo do tej pory nie wstrzymało żadnego z publikowanych przez nie dzieł. Kotori to wydawnictwo specjalizujące się zwłaszcza w mangach skierowanych do pełnoletnich użytkowników. Gromadzi komiksy głównie o tematyce homoseksualnej, dlatego też najwięcej spośród wydawanych przez nie mang stanowią te o gatunku *yaoi* – 15. Dodatkowo pojawia się 8 dramatów, 6 komedii, 3 okruchy życia, a także jeden komiks *fantasy*³⁸.

W czasie następnych 2 lat na rynek weszły jeszcze 2 pomniejsze wydawnictwa – TAIGA i Ringo Ame, budowane przede wszystkim przez pasjonatów i fanów mangi i *anime*. Liczba ich wydań jest stosunkowo mała, jednak komiksy wciąż stanowią wyszukane propozycje. Mimo niewielkiego zasobu prezentują zróżnicowaną ofertę. Oficyny te dopiero wkraczają na rynek, aczkolwiek rodzaj ich pracy pozwala im na szybkie zdobycie klientów. Iluzyjnie uważa się, że manga nie jest popularnym medium, ta teoria nie jest jednak trafna. Choć grono fanów tego rodzaju komiksu poszerza się wyraźnie z każdym rokiem, to do czytania mangi wcale nie trzeba być jej stałym czytelnikiem. Dzięki temu nawet tak małe i nowe wydawnictwa zyskują kilkutysięczną liczbę zwolenników³⁹.

TAIGA to bardzo małe wydawnictwo, powstałe w 2013 roku. Przez cały okres istnienia wydało 6 tytułów mang. Początkowo pod patronatem tego wydawnictwa ukazały się 3 mangi, w 2014 roku 2, a w 2015 – 1. Pomimo niedużej propozycji, co roku stara się wprowadzić nowe tytuły do swojego zasobu, tylko jedna z mang wciąż jest w trakcie realizacji, wynika to z długości tej serii, która posiada całościowo 10 tomów. Oficyna ta właściwie nie skupia się na konkretnych gatunkach komiksu. Wśród jej oferty można znaleźć 4 mangi *shōjo*, 3 *fantasy*, 2 przygodowe i *josei* oraz po jednej komedii i horrorze⁴⁰.

---

³⁶ Zob. przypis 67.

³⁷ E. Witkowska, *Komiks japoński w Polsce...*, s. 48.

³⁸ Zob. przypis 67.

³⁹ Wydawnictwo TAIGA, <https://www.facebook.com/Wydawnictwo-Taiga-39675973-0430904/?fref=ts> [dostęp: 7.05.2017].

⁴⁰ Zob. przypis 67.

Ringo Ame to najmłodsze jak do tej pory wydawnictwo. Swoim nakładem wydało 5 pozycji. Choć jest to początkująca oficyna i dopiero wdraża się w ten specyficzny rynek, to już zyskała czytelników i w kręgu polskiego *fandomu*⁴¹ mangi i *anime* jest wystarczająco znana⁴². Z rozpoczęciem swojej działalności w 2014 roku właściciele *Ringo Ame* ogłosili 4 pozycje. W następnym roku był to już tylko jeden tytuł. Zdecydowanie jest to bardzo małe wydawnictwo, a wydawane przez nie mangi to komiksy dla dorosłych. Przeważają w tej oficynie *yaoi* i dramaty, których są po 3 tytuły. Wśród ich mang znajdziemy 2 *fantasy*. Pojedynczymi komiksami są te z gatunku horror, komedia, *seinen* oraz *josei*⁴³.

Pozytywnym aspektem mangi jest jej wszechstronna różnorodność. Czytelnik nie dostaje pozycji ściśle ukierunkowanej w jeden gatunek, a historię zawierającą mieszankę wielu typów. Mogłoby się wydawać, że prezentowane pozycje i tak są dość podobne, jednak nic bardziej mylnego, każda z nich dąży w zupełnie inną stronę. Dzięki temu zostały tak dobrze przyjęte. Sporą zasługę mają tu wydawnictwa starannie dobierające tytuły. Można stwierdzić, że rynek mangi w Polsce w głównej mierze zawdzięcza swój rozwój obranej przez siebie strategii, w najmniejszym stopniu nieopartej na wzajemnej konkurencji⁴⁴. Poniekąd, wydawnictwa wzajemnie się wspierają. Nawet obecnie każde z nich prowadzi sprzedaż innej oficyny ukierunkowanej na mangę. Oczywiście przodującymi wydawnictwami na rynku polskim są, już wcześniej wspomniane, J.P.F., Waneko i Studio JG. To one prezentują największą ilość wypuszczonych tytułów i w stosunku do nieco mniejszych wydawnictw posiadają sporo serii wielotomowych, których wydawanie zajmuje przynajmniej kilka lat.

Wykres 5 prezentuje liczbę tytułów wydanych przez poszczególne wydawnictwa. Na obecną chwilę najwięcej serii wydało J.P.F. i Waneko – każde z nich aż po 67 tytułów. Najmniej mang, zaledwie 4, posiada na swoim koncie Yumegari, jednak trzeba zwrócić uwagę, że wydawnictwo to zajmuje się też komiksami innych państw Wschodu, stąd też ta niska liczba. Zliczając wszystkie publikacje, zauważyć można, że wydanych w Polsce tytułów mang jest ponad 230, dodatkowo trzeba wspomnieć, iż w międzyczasie powstało również kilka wydawnictw, które mimo szybkiego upadku, także wypuściły kilka japońskich komiksów, co zdecydowanie zwiększa tę liczbę. Wciąż nie jest to wystarczająco atrakcyjna ilość wydań, jednak na chwilę obecną oficyny co roku ogłaszają kolejne nowości⁴⁵.

Rozwój rynku komiksowego w Polsce stale postępuje, choć manga ciągle stanowi jedną z jego najmniejszych części i to ona, ze względu na liczne stereotypy,

---

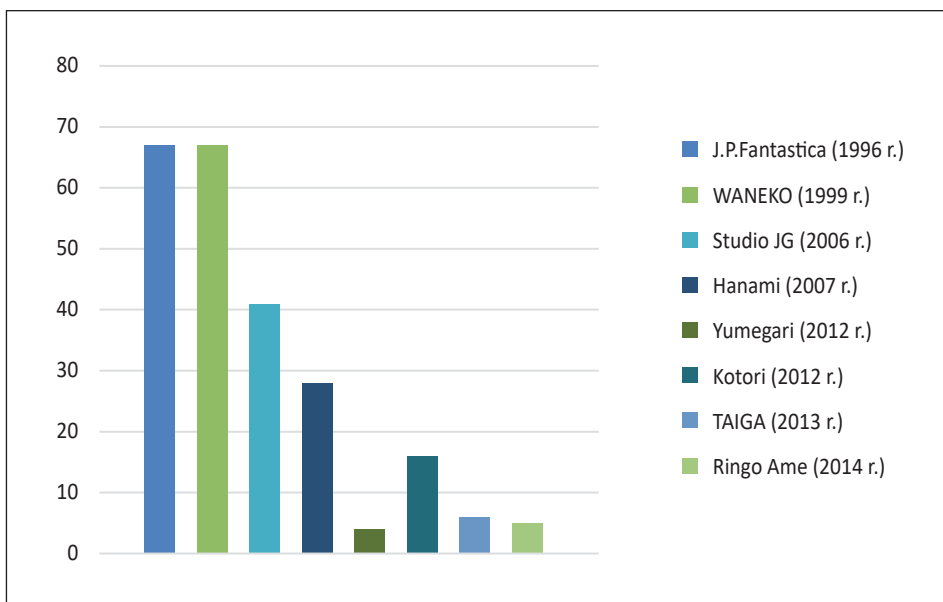
⁴¹ *Fandom* – jest to określenie stosowane w stosunku do konkretnego skupiska ludzi, których zainteresowanie skupia się na takich samych rzeczach.

⁴² *Ringo Ame*, facebook, <https://www.facebook.com/WydawnictwoRingoAme/> [dostęp: 8.05.2017].

⁴³ Zob. przypis 67.

⁴⁴ E. Witkowska, *Komiks japoński w Polsce...*, s. 58.

⁴⁵ *WANeko*, http://waneko.pl/nasze-mangi/?manga_id=57 [dostęp: 5.05.2017].

Wykres 5. Liczba wydanych tytułów mang na polskim rynku (1996–2015)

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych poszczególnych wydawnictw

bezustannie musi walczyć o swoje miejsce. Pod tym aspektem zasadniczym problemem jest jej reklama. Za sprawą utworzenia przez każde wydawnictwo sklepu internetowego dotarcie mangi do potencjalnych konsumentów stało się łatwiejsze. Pomocnym narzędziem okazały się również media społecznościowe, na których oficyny prężnie działają. Dzięki temu zapewnia im to prosty dostęp i kontakt z czytelnikami.

Mangi przede wszystkim można kupić w sklepach internetowych, jednak w obecnych czasach wydawnictwa starają się również tworzyć sklepy stacjonarne. Jednym z największych zajmujących się sprzedażą mang jest utworzony przez Studio JG sklep Yatta. Prócz sprzedaży internetowej, posiada on również sklep stacjonarny w 5 miastach Polski – Warszawie, Gdańsku, Poznaniu, Wrocławiu i Szczecinie. Komiks japoński jest już od kilku lat dostępny również w takich sieciowych księgarniach jak *matras* czy *empik*, jednak przez słabą reklamę i złe umiejscowienie tychże publikacji, nie powoduje to wzrostu ich sprzedaży⁴⁶. Lepszą pomocą są tzw. komiksiarnie, które specjalizują się przede wszystkim w komiksach. Manga w takich miejscach stanowi połowę ich asortymentu⁴⁷.

⁴⁶ M. Ostrowska, *Problemy rynku mangi w Polsce*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2013, nr 1(10), s. 81–82.

⁴⁷ *Komiksiarnia*, http://www.komiksiarnia.pl/category.php?id_category=6 [dostęp: 8.05.2017].

Podsumowanie

Wbrew przeciwnościom pojawiające się na rynku publikacje japońskie stanowią pewien segment rynku. Systematycznie wprowadzane są kolejne tomy, które dostarczają czytelnikowi nie tylko rozrywki, ale także treści bogatej w wartości moralizujące i dydaktyczne. Mangę śmiało można przyrównać do powieści, gdyż jedyną tak właściwie różnicą jest to, że powieść przekazuje myśli autora za sprawą słów, a manga obrazów. Jej znaczenie jest równie wysokie.

Manga na polskim rynku istnieje już od przeszło 19 lat i wciąż intensywnie się rozwija. Z każdym kolejnym rokiem przybywa coraz więcej tytułów, dzięki którym wydawnictwa mogą oferować zróżnicowaną tematykę tego rodzaju komiksu. Czytelnik ma szansę znaleźć w podanych przez oficyny propozycjach mangi z zakresu horroru, tematyki erotycznej, komedii, romansu, przygody czy *fantasy*. Co za tym idzie, w Polsce coraz łatwiej dostać przeróżne gadżety związane z mangami. Można nabyć tzw. przypinki z wizerunkami ulubionych bohaterów, plakaty, kalendarze, kubki itp. Tradycją stały się też coroczne konwenty odbywające się w różnych miastach Polski. Fani biorą zatem czynny udział we wzroście popularności tej formy literackiej. Polski *fandom* mangi z każdą chwilą wyraźnie się powiększa. Jest to bowiem zafascynowanie nie tylko komiksem czy jego adaptacją filmową, lecz też przekłada się to na samą kulturę Japonii. Sięga wszelkich aspektów sztuki – od wyżej opisanego komiksu, po film, muzykę czy teatr.

Manga w Polsce ma również swoich przeciwników, jej rozwój jest ograniczany. Przyczynia się do tego kierowana w jej stronę zazwyczaj fałszywa krytyka. Pogląd, iż komiks jest błahym medium, przeznaczonym tylko dla najmłodszych, wydaje się chybiony. Komiks japoński, tak jak każdy inny nośnik dostępny w kraju, kierowany jest do osób w różnym wieku, nie można więc sugerować, że zamiarem autorów jest dotarcie tylko do najmłodszego pokolenia, zdecydowanie więcej pozycji skierowanych jest do starszego odbiorcy. W ten sposób fałszywe opinie blokują dalsze rozpowszechnianie mangi, zamykając społeczeństwo na inne kultury. Niestety wynika to najprawdopodobniej z niewiedzy i niezrozumienia, często również niechęci ludzi do czegoś nowego i innego.

W niniejszym artykule dokonano analizy danych statystycznych, na podstawie których dostrzec można tendencję wzrostową ukazujących się na polskim rynku tytułów mang. Oznacza to, że zainteresowanie tym rodzajem komiksu wyraźnie narasta bez względu na pojawiające się przeszkody, czy to w postaci krytyki lub konkurencji, a manga umacnia swoją pozycję na rynku.

Bibliografia

- Bikowska K., *Manga w bibliotece*, „Biuletyn EBIB” 2013, nr 5(141).
Biuletyn informacyjny, Japońska popkultura, Ambasada Japonii w Polsce, maj 2009, s. 2.
Crilly M., *Manga. Tajniki rysunku. 30 lekcji rysunku z twórcą Akiko*, Warszawa 2012.

- Koyama-Richard B., *Manga. 1000 lat historii*, Warszawa 2008.
- Lech A., *Leksykon mangi & anime*, t. 1–2, Mater, Szczecin 2004.
- Ostrowska M., *Problemy rynku mangi w Polsce*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2013, nr 1(10).
- Shinamura I. red., *Kōjien*, Iwanami Shoten, Tokio 1955.
- Sienkiewicz A., *Manga – co każdy bibliotekarz wiedzieć powinien*, „Biuletyn EBIB” 2013, nr 5(141).
- Teniguchi M., Watanuki A., *Świat z papieru i stali. Okruchy Japonii*, Warszawa 2011.
- Witkowska E., *Komiks japoński w Polsce. Historia i kontrowersje*, Toruń 2012.

Źródła internetowe

- Anime i manga w Japonii i Ameryce*, http://www.manga.gildia.pl/publicystyka/anime_i_manga_w_japonii [dostęp: 10.03.2017].
- Aż do nieba*,
- Bóg Mangi*, http://www.komiks.gildia.pl/tworcy/osamu_tezuka [dostęp: 15.01.2017].
- Czarodziejka z księżycy*, <http://www.filmweb.pl/serial/Czarodziejka+z+Księżycy-1992-104160> [dostęp: 4.05.2017].
- Egmont: komiksy Marvel*, <https://egmont.pl/seria/MARVEL-NOW,s,625684> [dostęp: 8.05.2017].
- http://www.jpfc.com.pl/index.php?content=cont_naszemangi.php&tytul=Azdonieba&log=nie [dostęp: 4.05.2017].
- Japonica Polonica Fantastica*, [online].
- Komiksiarnia*, http://www.komiksiarnia.pl/category.php?id_category=6 [dostęp: 8.05.2017].
- Komiksy*, <http://komiks.l8r.pl/historia.html> [dostęp: 7.06.2016].
- Konnichiwa*, <http://www.konnichiwa.pl/> [dostęp: 7.10.2016].
- Kuchta A., *Maska. Popularność mangi i anime w kulturze polskiej*, <http://www.maska.psc.uj.edu.pl/varia/artykuly/> [dostęp: 5.05.2017].
- Manga*, <http://www.kwitnacawisnia.cba.pl/manga.html> [dostęp: 10.03.2017].
- Osamu Tezuka*, http://www.komiks.gildia.pl/tworcy/osamu_tezuka [dostęp: 15.01.2017].
- Studio JG, <http://studiojg.pl> [dostęp: 6.07.2017].
- Waneko, <http://waneko.pl> [dostęp: 5.05.2017].
- Wydawnictwo Hanami, <http://www.wydawnictwo.hanami.pl/> [dostęp: 7.04.2017].
- Wydawnictwo Kotori, <http://www.kotori.pl/> [dostęp: 5.05.2017].
- Wydawnictwo Ringo Ame, <http://ringoame.pl/> [dostęp: 5.05.2017].
- Wydawnictwo TAIGA, <http://taiga.com.pl/> [dostęp: 6.05.2017].
- Wydawnictwo Yumegari, <http://yumegari.pl/> [dostęp: 6.05.2017].

Manga Market in Poland – Publishing Offer in the Years 1996–2015

Abstract

The intention of the article is to discuss the evolution of Japanese comics in Poland since 1996, when it appears in the publishing offer, until 2015. It presents the beginning of the creation of the manga and briefly characterizes all its transformations. The article focuses on the characteristics of this comic, emphasizing its differences from similar texts. The basic consideration is the publishing offer available in Poland, which consists of the number

of publishing houses specializing in publishing Japanese comic books and the number of titles published by them. The whole text shows the analysis of statistical data, indicating the interest in manga among Polish customers.

Keywords: Manga, Japan comics, publishing movement

Katarzyna Maciakiewicz
Pedagogical University of Cracow